

LIIKENNE- JA VIESTINTÄVALIOKUNNAN LAUSUNTO 10/2005 vp

Valtioneuvoston selvitys EU:n pohjoisesta ulottuvuudesta; Suomen lähtökohdat jatkotyölle

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Suuri valiokunta on 13 päivänä toukokuuta 2005 lähettänyt jatkokirjelmän 2. UM 11.05.2005 asiassa E 131/2004 vp liikenne- ja viestintävaliokunnalle mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- osastopäällikkö Kirsti Eskelinen, ulkoasiainministeriö
- neuvotteleva virkamies Kaj-Peter Mattsson, liikenne- ja viestintäministeriö.

Viitetiedot

Valiokunta on aikaisemmin antanut asiasta lausunnon LiVL 1/2005 vp.

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus

Selvityksen tarkoituksena on esitellä EU:n pohjoisen ulottuvuuden politiikan nykytilanne, tulevaisuuden haasteet sekä Suomen peruslähtökohdat käytettäväksi pohjoisen ulottuvuuden tulevaisuutta koskevissa keskusteluissa.

Pohjoinen ulottuvuus on Suomen vuonna 1997 tekemä aloite Euroopan unionin ulkosuhteiden ja alueellisen yhteistyön kehittämiseksi unionin pohjoisilla lähialueilla. Suomi halusi kiinnittää EU:n huomiota alueen haasteisiin ja mahdollisuuksiin korostaen Venäjän, Itämeren alueen ja Euroopan unionin keskinäisriippuvuutta.

Suomen perustavoite pohjoisen ulottuvuuden yhteydessä on Luoteis-Venäjän vakaa ja kestävä kehitys. Valtioneuvoston mukaan pohjoisen ulottuvuuden keskeiset erityispiirteet, kuten pohjoisen ulottuvuuden alueen joustava määri-

telmä, alueellinen fokus sekä kumppanimaiden ja alueellisten järjestöjen aktiivinen osallistuminen toiminnan suunnitteluun ja toimeenpanoon, tulee säilyttää ja EU:n pohjoisten lähialueiden politiikan keskeiset tavoitteet tulee määritellä pohjoisen ulottuvuuden puitteissa.

EU-ministerivaliokunta on 13.5.2005 hyväksynyt pohjoisen ulottuvuuden jatkotyöstä tilannekatsauksen, jonka mukaan sen 3.12.2004 määrittelemän kannan mukaisesti pohjoisen ulottuvuuden tulee säilyä osana EU:n politiikkaa ja kattaa jatkossakin laaja alue Itämereltä Luoteis-Venäjälle ja arktisille alueille. Käytännön yhteistyön kohdistuessa ensisijaisesti Luoteis-Venäjään pohjoinen ulottuvuus tulee kytkeä osaksi EU—Venäjä-yhteistyötä ja kehitteillä olevia yhteisiä alueita. EU:n ja pohjoisten alueellisten järjestöjen välistä yhteistyötä vahvistetaan myös pohjoisen ulottuvuuden yhtey-

dessä. Kehitteillä oleva EU:n uusi naapuruus- ja kumppanuusinstrumentti (ENPI) on käynnistyttyään vuonna 2007 myös pohjoisen ulottuvuuden hankkeiden ensisijainen rahoituslähde. Keskeisenä tavoitteena on saada Venäjä mukaan keskusteluun pohjoisen ulottuvuuden tulevaisuudesta.

Suomi on keskustellut pohjoisen ulottuvuuden tulevasta lähtökohdista komission, EU-maiden sekä Venäjän ja muiden kumppanimaiden kanssa. Komissio on ottanut valmisteluissaan huomioon Suomen näkemykset. EU:n piirissä keskustelu pohjoisen ulottuvuuden lähtökohdista alkoi maaliskuussa 2005. Komissio pyrkii aloittamaan keskustelut Venäjän kanssa kevätkaudella 2005. Yhteinen suuntaviiva-asiakirja on määrä hyväksyä pohjoisen ulottuvuuden ministerikokouksessa syksyllä 2005 ja varsinainen kehysasiakirja Suomen EU-puheenjohtajuuskaudella syksyllä 2006. Suomi on aloittanut sisäisen pohdinnan uuden pohjoisen ulottuvuuden asiakirjan painopisteistä ja aikoo jatkaa yhteydenpitoa keskeisiin toimijoihin.

Valtioneuvoston kanta

Suomen lähtökohtana pohjoisen ulottuvuuden tulevaisuutta käsittelevässä työssä on

- pohjoisen ulottuvuuden säilyttäminen osana EU:n pohjoisten alueiden politiikkaa, erityisesti EU:n ulkosuhde- ja rajatylittävää politiikkaa;
- pohjoisen ulottuvuuden määrittelemineen jatkossakin laajasti käsittämään Luoteis-Venäjän lisäksi Itämeren ja arktiset alueet;
- käytännön Luoteis-Venäjä-yhteistyön kytkeminen osaksi EU:n Venäjä-yhteistyötä ja kehitteillä olevia yhteisiä alueita;

- pyrkimys saada Venäjä kiinteästi mukaan keskusteluun pohjoisen ulottuvuuden jatkokeskonseptista;
- pyrkimys vahvistaa EU:n ja pohjoisten alueellisten järjestöjen välistä yhteistyötä;
- tunnustelujen käyminen komission, tulevien puheenjohtajamaiden ja muiden keskeisten PU-toimijoiden kanssa pohjoisen ulottuvuuden kehittämisestä kohti kehysasiakirjamallia nykyisen toimintaohjelmakauden päättyessä vuonna 2006.

Hallituksen jäsenet johdonmukaisesti ottavat esille pohjoisen ulottuvuuden kehittämisen tapamisissaan muiden EU-maiden, PU-kumppanimaiden ja -tarkkailijamaiden sekä komission edustajien kanssa.

Pohjoisen ulottuvuuden rahoitus pyritään turvaamaan ENPI:n, kansainvälisten rahoituslaitosten ja muiden toimijoiden rahoituksen muodostaman kokonaisuuden puitteissa niin, että Suomi ei tässä vaiheessa tavoittele PU:lle omaa budjettilinjaa. Mikäli nyt suunnitteilla olevat uudistukset Agenda 2007 -prosessin ja ulkosuhderahoituksen uudistamisen yhteydessä eivät käytännössä osoittaudukaan pohjoisen ulottuvuuden tavoitteiden kannalta tehokkaiksi, rahoituskysymyksiin on syytä palata myöhemmin uudelleen.

Suomi katsoo valtioneuvoston lisäselvityksen mukaan, että pohjoisen ulottuvuuden määritelmät tulee säilyttää riittävän väljinä ja toimintasektoreiden fokusointia tulee lisätä. Valtioneuvosto korostaa kumppanuuksia yhteistyömallina ja pohjoisen alueellisten järjestöjen keskeistä roolia pohjoista ulottuvuutta koskevassa yhteistyössä sekä maakunta- ja paikallistason, yrityssektorin ja kansalaisjärjestöjen keskeistä roolia pohjoisen ulottuvuuden toimeenpanossa. Rajat ylittävä yhteistyö on jatkossakin valtioneuvoston mukaan syytä mainita oleellisena osana pohjoisen ulottuvuuden yhteistyötä.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleistä

Valiokunta on käsitellyt pohjoista ulottuvuutta lausunnossaan LiVL 1/2005 vp, ja toistaa siinä esitetyt kantansa. Valiokunta kiinnittää tämän lisäksi huomiota siihen, että EU:n pohjoinen ulottuvuus tulee EU:n yhteisen politiikan ominaisuudessa nähdä politiikkayhteistyönä eikä pelkkänä hankeyhteistyönä. EU:n yhteisen politiikan ansiosta on saavutettavissa suurempia etuja kuin yksittäisten jäsenvaltioiden toimilla.

Saksan puheenjohtajakaudella 1999 hyväksytyillä yleisillä suuntaviivoilla unionin pohjoisen ulottuvuuden politiikalle luotiin ensinnäkin pohja pohjoisen ulottuvuuden ylätasolle, jolla pohjoinen ulottuvuus on poliittinen käsite unionin huomion kiinnittämiseksi Pohjois- ja Koillis-Eurooppaan. Käytännön tasolla on toisaalta sosiaali- ja terveys-, toisaalta ympäristökumppanuus ja kaikki muu eri toimijoiden toiminta, joka käsittää mm. jäsenmaat erikseen ja yhdessä, komission ja alueneuvostot (Barentsin euroarktinen neuvosto, Itämeren valtioiden neuvosto, Arktinen neuvosto ja Pohjoismaiden ministerineuvosto).

Pohjoinen ulottuvuus poliittisena käsitteenä

Komissio on antanut muistion "Northern Dimension Options Beyond 2006" (121/05), jossa määritellään pohjoisen ulottuvuuden periaatteet. Tämän mukaan pohjoinen ulottuvuus tulee kytkeä EU:n ja Venäjän välisiin yhteisiin alueisiin ja pohjoisen ulottuvuuden politiikan tulee koostua kaikkien osapuolten välisestä yhteisesti sovitusta poliittisesta julistuksesta sekä kehysasiakirjasta, jossa määritellään toiminnan tavoitteet ja identifioidaan tarvittavat rakenteet. EU:n rahoitus tulee ensisijaisesti TACIS-instrumentista ja tulevaisuudessa Euroopan naapuruus- ja kumppanuusinstrumentista (ENPI). Valiokunta pitää hyvänä, että muistion mukaan asiakirjalla ei olisi rajattua voimassaoloaikaa, vaan sitä tarkastel-

taisiin säännöllisin väliajoin. Tämä luo jatkuvuutta tälle politiikalle.

Muistion periaatetta, että pohjoisen ulottuvuuden jatkossakin tulee rakentua sen koetuille vahvuuksille, valiokunta pitää kannatettavana. On tärkeää, että nykyisen toimintaohjelman viisi prioriteettisektoria pidetään edelleen mukana ja että ne sovitetaan yhteisiin alueisiin.

Valiokunta pitää tärkeänä, että pohjoisen ulottuvuuden toiminta-alue tulee joustavasti tulkiten jatkossakin määritellä laajasti kattamaan Luoteis-Venäjän lisäksi Itämeren ja arktiset alueet. Pohjoisten alueellisten järjestöjen keskeistä roolia yhteistyössä ja maakunta- ja paikallistason sekä yritystason ja kansalaisjärjestöjen keskeistä roolia pohjoisen ulottuvuuden toimeenpanossa tulee korostaa, koska näiden toimijoiden aktiivisuudella ja aloitteellisuudella on tärkeä merkitys erityisesti rajat ylittävässä yhteistyössä.

Pohjoisen ulottuvuuden käytännön taso

Olemassa olevat kumppanuudet

Suomi on tukenut pohjoisen ulottuvuuden ympäristökumppanuuden sekä sosiaali- ja terveyskumppanuuden kehittämistä ja jatkotyötä. Täten Suomi osallistui ympäristökumppanuuden ympäristöikkunan lisärahoitukseen 2 miljoonan euron maksulupauksella helmikuussa 2005 ja sosiaali- ja terveyskumppanuuden sihteeristön, asiantuntijatyöryhmien ja tietojärjestelmän tukemiseen.

Valiokunta korostaa, että jatkon kannalta kumppanimaiden, erityisesti Venäjän, kytkeminen valmisteluprosessiin varhaisessa vaiheessa on ensiarvoisen tärkeää.

Valiokunta pitää hyvänä valtioneuvoston kantaa fokusoinnin lisäämisestä. Uudessa pohjoisen ulottuvuuden asiakirjassa olemassa olevat kumppanuudet on syytä mainita keskeisinä prioriteettialoina, jotka vaativat jatkossakin EU:n komission ja kumppaneiden panostusta. Valiokunta toteaa, että myös informaatioteknologia-alalla pohjoisen e-ulottuvuuden yhteistyö-

tä (NeDAP) tulee jatkaa ja terävöittää. Suomella on suuria mahdollisuuksia kehittää pohjoisen ulottuvuuden kumppanuuden puitteissa yhteistyötä tietoyhteiskuntakehityksen osalta ja viestintämarkkinoiden alalla.

Liikenne- ja logistiikkakumppanuus

On edelleen tärkeää harkita yhdessä komission, Venäjän ja muiden osapuolten kanssa uusia erityishuomiota vaativia prioriteettialoja. Valiokunta korostaa, että kuljetus- ja logistiikkakysymykset ovat Suomen kannalta tärkeitä Venäjän kanssa tehtävässä yhteistyössä ja tämän vuoksi kuljetus ja logistiikka on hyvä nostaa esille pohjoisen ulottuvuuden uutena kärkisektorina.

Kuljetuksen ja logistiikan alalla pohjoisen ulottuvuuden kumppanuutta on hyvä kehittää, ja valiokunta kiinnittää tyytyväisyydellä huomiota siihen, että EU-ministerivaliokunnassa on 13.5.2005 otettu esille aloite pohjoisen ulottuvuuden liikenne- ja logistiikkakumppanuudesta, jota liikenne- ja viestintäministeriö rupeaa selvittämään ja kehittämään. Tarkoituksena on kartoittaa yhdessä komission kanssa eri osapuolten ja toimijoiden näkemyksiä mahdollisesta logistiikkakumppanuudesta. Kartoitus on tarkoitus tehdä loppusyksyn mennessä. Valiokunta pitää hyvänä liikenne- ja logistiikkakumppanuuden päätarkoitusta tiivistää EU:n ja Venäjän välistä liikennepoliittista vuoropuhelua ja ennen kaikkea turvata yhteisesti sovittujen logistiikka- ja infrastruktuurihankkeiden rahoitus. Komissiol-

la ja kansainvälisillä rahoituslaitoksilla, kuten EBRD:llä, EIB:llä, NIB:llä ja Maailman pankilla, tuleekin olla merkittävä rooli kumppanuuden operatiivisessa toteuttamisessa.

Liikenne- ja viestintäministeriön mukaan liikenne- ja logistiikkakumppanuuden sisältöä tullaan kartoituksen aikana kehittämään ja konkretisoimaan tiiviissä yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Tarkoituksena on, että se olisi alueellinen päätöksentekofoorumi liikenteen ja logistiikan osapuolia varten, jonka tavoitteena on yhteisten prioriteettihankkeiden muodostaminen ja toteuttaminen. Kumppanuudella tulee pyrkiä joustavaan rahoitukseen, jonka avulla hankkeiden nopea toteuttaminen on mahdollista.

Valiokunta pitää hyvänä pyrkimyksiä kytkeä pohjoisen ulottuvuuden liikenne- ja logistiikkakumppanuus erityisesti EU—Venäjä-huippukouksen päätökseen yhteisestä talousalueesta ja sen liikenneosaan, ns. Wider Europe korkean tason liikennetyöryhmän EU:n ja Venäjän välisiä tärkeimpiä liikenneyhteyksiä määrittelevään loppuraporttiin ja edelleen pohjoiseen ulottuvuuteen ja sen poliittisen kehysasiakirjan sisältöön.

Lausunto

Lausuntonaan liikenne- ja viestintävaliokunta ilmoittaa,

että valiokunta yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 19 päivänä toukokuuta 2005

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Markku Laukkanen /kesk	Erkki Pulliainen /vihr
vpj.	Matti Kangas /vas	Eero Reijonen /kesk
jäs.	Leena Harkimo /kok	Arto Seppälä /sd
	Saara Karhu /sd	Timo Seppälä /kok
	Marjukka Karttunen /kok	Harry Wallin /sd
	Inkeri Kerola /kesk	Lasse Virén /kok
	Risto Kuisma /sd	Raimo Vistbacka /ps
	Reino Ojala /sd	vjäs. Reijo Paajanen /kok.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Mika Boedeker.